

**Деяка судова практика
у справах щодо оскарження
результатів позапланових перевірок
Державної служби України
з питань праці
на підставі виходу за межі предмета
інспекційного відвідування**

Анастасія Якімова

Адвокат

Член Центру трудового права
та соціального забезпечення Вищої школи
адвокатури

Член Комітету з питань цивільного права та
процесу Національної асоціації адвокатів України

Член Комітету з питань трудового права
Національної асоціації адвокатів України

Лектор Вищої школи адвокатури

Facebook: Адвокат Анастасія Якімова

Instagram: @advocate.anastasia.yakimova

1. Правове регулювання.

2. Судова практика.

Правове регулювання

- Конституція України
- Закон України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”
- Положення про Державну службу України з питань праці
- Постанова Кабінету Міністрів України "Про припинення заходів державного нагляду (контролю) в умовах воєнного стану"
- Наказ Міністерства економіки України від 16.06.2023 № 5782 "Про здійснення позапланових заходів державного нагляду (контролю) протягом періоду воєнного стану"
- Лист Департаменту з питань праці Державної служби України з питань праці від 14.03.2025 р. N 414/2.1/2.3-3В-25ата ін.

Судова практика

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 19.06.2024 року у справі № 240/10679/21

Скаржник в касаційній скарзі наголошує, що захід контролю було призначено саме з підстав, визначених підпунктом 3 пункту 5 Порядку № 823, про що зазначено в наказі від 09 квітня 2021 року № 758 «Про проведення заходу державного контролю у СП «Барвиста» ГО «ЖІКЦ».

У постановах Верховного Суду від 31 липня 2020 року у справі № 440/1933/19, від 22 вересня 2022 року у справі № 520/14671/2020, на які покликається скаржник, Суд дійшов висновку, що положення підпункту 3 пункту 5 Порядку № 823 не встановлюють вичерпного переліку джерел інформації, натомість, передбачають, що інформація може надходити і з інших джерел, доступ до яких не обмежений законодавством. Також, законодавець не пов'язує підставу проведення інспекційного відвідування з обов'язковістю наявної інформації у таких джерелах стосовно конкретної особи, оскільки такі висновки віднесено до компетенції керівника органу контролю за результатами здійсненого ним аналізу наявної інформації.

За такого правого регулювання та вищенаведеної правової позиції Верховного Суду, скаргу ОСОБА_3 відповідачем правомірно було віднесено до джерела інформації, на підставі якого суб'єктом владних повноважень було прийнято рішення, керуючись підпунктом 3 пункту 5 Порядку № 823

Також колегія суддів зазначає, що за змістом наказу про проведення заходу державного контролю від 09 квітня 2021 року № 758 та направлення від 09 квітня 2021 року № 646/04 визначено питання, які підлягають перевірці в межах заходу контролю, а саме «додержання законодавства про працю в частині виявлення неоформлених трудових відносин».

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 17.03. 2021 р. у справі № 500/2878/18

39. Підставою для проведення позапланової перевірки (інспекційного відвідування) позивача було звернення ОСОБА_1 , яка просила перевірити ТОВ "Домобудівник" на предмет правильності невиплати їй компенсації за невикористанні дні щорічної відпустки.

40. Тобто, підставою для проведення перевірки було зверненням працівника про порушення стосовно нього законодавства про працю (щодо правильності невиплати компенсації за невикористані дні щорічної відпустки).

41. В свою чергу, як вбачається з направлення на проведення заходу державного контролю за додержанням законодавства про працю (інспекційного відвідування) та акту інспекційного відвідування відповідач вийшов за межі предмета інспекційного відвідування та здійснив перевірку оформлення трудових договорів (контрактів) щодо інших працівників відповідача та з питань, які не були заявлені ОСОБА_1 .

42. При цьому, колегія суддів Верховного Суду наголошує, що в такому випадку суд не повинен вдаватися до оцінки виявлених порушень з приводу оформлення трудових відносин з найманими працівниками, тривалості робочого часу, оплати праці щодо інших працівників позивача, які не звертались до відповідача з відповідними зверненнями щодо порушення їх прав.

43. Такого ж висновку дійшов Верховний Суд у постанові від 31 січня 2019 року у справі №809/799/17.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 17.03. 2021 р. у справі № 500/2878/18

44. Таким чином, відповідач, не дотримуючись вимог абзацу 9 частини першої статті 6 Закону № 877-V та пункту 5 Порядку № 295, порушив порядок проведення перевірки (інспекційного відвідування), та за результатами перевірки прийняв акт інспекційного відвідування, на підставі якого виніс оскаржувані позовачем постанови про накладення штрафу на ТОВ "Домобудівник".

46. Колегія суддів не бере до уваги доводи скаржника про те, що апеляційний суд не мав права досліджувати порядок проведення інспекційного відвідування, оскільки позовачем в позові оскаржувались лише постанови відповідача про накладення штрафу, з огляду на наступне.

47. Даючи оцінку рішення посадової особи територіального органу Держпраці за наслідками перевірки, окрім правомірності, власне вимог цього рішення (з огляду на правовий статус Держпраці та її територіальних органів), важливим є з'ясувати, серед іншого, дотримання процедури проведення цієї позапланової перевірки. У такому контексті слід зважити на те, на якій підставі призначено цю перевірку, що було предметом перевірки, чи оформлено відповідні документи на проведення позапланової перевірки, чи ознайомлений суб'єкт господарювання про проведення позапланової перевірки і її предметом.

48. Такого висновку дійшов Верховний Суд у постанові від 19 вересня 2018 року у справі №804/2956/17.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 17.03. 2021 р. у справі № 500/2878/18

49. Тобто з`ясування дотримання процедури проведення перевірки (інспекційного відвідування) є важливим питанням в аналогічних спорах.

50. За таких обставин, колегія суддів дійшла висновку, що рішення суду апеляційної інстанції у цій справі є законним та обґрунтованим і не підлягає скасуванню, оскільки суд, всебічно перевіrivши обставини справи, вирішив спір у відповідності з нормами матеріального права та при дотриманні норм процесуального права, із повним і всебічним з`ясуванням обставин в адміністративній справі з наданням оцінки всім аргументам учасників справи, а доводи касаційної скарги цих висновків не спростовують.

51. Суд також враховує позицію ЄСПЛ (в аспекті оцінки аргументів учасників справи у касаційному провадженні), сформовану в пункті 58 рішення у справі «Серявін та інші проти України» (№ 4909/04): згідно з його усталеною практикою, яка відображає принцип, пов`язаний з належним здійсненням правосуддя, у рішеннях судів та інших органів з вирішення спорів мають бути належним чином зазначені підстави, на яких вони ґрунтуються; хоча пункт 1 статті 6 Конвенції зобов`язує суди обґрунтовувати свої рішення, його не можна тлумачити як такий, що вимагає детальної відповіді на кожен аргумент; міра, до якої суд має виконати обов`язок щодо обґрунтування рішення, може бути різною в залежності від характеру рішення (рішення у справі «Руїс Торіха проти Іспанії» (Ruiz Torija v. Spain) № 303-А, пункт 29).

Постанова Третього апеляційного адміністративного суду від 27.02.2025 року у справі № 280/2227/24

Підставою для проведення позапланової перевірки (інспекційного відвідування) позивача було звернення ОСОБА_1, який повідомив про те, що є колишнім працівником ТОВ «БАЙН-СТАР» з 25.10.2022 по 10.07.2023. Зазначає, що за цей період йому не було сплачено заробітну плату у розмірі 80 000 гривень, замість 18 000 гривень, сплачували 8 000 гривень. Крім цього, зазначає, що йому не було виплачено відпускні, у розмірі, визначеному законодавством та було відмовлено в офіційному оформленні, що призвело до незаконного звільнення. Просить прийняти заходи щодо повернення грошових коштів.

Тобто, підставою для проведення перевірки було зверненням працівника про порушення стосовно нього законодавства про працю.

В свою чергу, як вбачається з направлення на проведення перевірки суб'єкта господарювання № ПС/1/21376-23 від 11.10.2023 (а.с. 68) питання інспекційного відвідування є питання оплати праці в частині нарахування та виплати заробітної плати на умовах, визначених трудовим договором, та з питань виявлення неоформлення трудових відносин.

З акту № ПС/ДН/3483/0003/НП (а.с. 60-65), вбачається, що предметом інспекційного відвідування є загальне додержання ТОВ «БАЙН-СТАР» законодавства про працю.

Тобто, під час заходу державного контролю за додержанням законодавства про працю (інспекційного відвідування) відповідач вийшов за межі предмета інспекційного відвідування та здійснив перевірку оформлення трудових договорів (контрактів) щодо інших працівників позивача та з питань, які не були заявлені ОСОБА_2.

Постанова Третього апеляційного адміністративного суду від 27.02.2025 року у справі № 280/2227/24

Вирішуючи подібні спори, Верховний Суд у постанові від 31.01.2019 у справі №809/799/17 дійшов висновку, що недотримання вимог абзацу 9 частини першої статті 6 Закону № 877-V (щодо з'ясування під час проведення позапланового заходу лише тих питань, необхідність перевірки яких стала підставою для здійснення цього заходу) та пункту 5 Порядку № 295 є порушенням порядку проведення перевірки (інспекційного відвідування) та самостійною підставою для скасування постанов про накладення штрафу, які прийняті на підставі акту, складеного за результатами такої перевірки.

Такого ж висновку дійшов Верховний Суд у постанові від 17.03.2021 у справі №500/2878/18.

З огляду на викладене, колегія суддів дійшла висновку, що оспорювана у даній справі постанова про накладення штрафу уповноваженими посадовими особами Південно-Східного Міжрегіонального управління Державної служби з питань праці №ПС/ДН/35483/0003/НП/СП-ФС від 29.11.2023, підлягає скасуванню, як така, що прийнята в результаті перевірки, проведеної з порушенням порядку, встановленого законом.

Постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду від 13.05.2025 року у справі № 380/19110/24

Під час судового розгляду встановлено, що підставою для призначення позапланової перевірки позивача слугувала скарга ОСОБА_1 від 22.07.2024р., зареєстрована 22.07.2021р. за № К-830/ЗХ-24, в якій вона повідомляла про те, що їй незаконно було оголошено про звільнення з роботи, при цьому вона лише нещодавно пройшла стажування. Також через тимчасову непрацездатність її не було допущено до роботи, через що в неї виникло питання про оплату такого періоду (Т.1, а.с.159).

Отже, підставою для проведення перевірки було звернення ОСОБА_1 про порушення стосовно неї законодавства про працю.

Згідно з наказом та направленням на проведення інспекційного відвідування предметом здійснення заходу зазначено: додержання вимог законодавства про працю в частині виявлення неоформлених трудових відносин.

Разом з тим, із змісту скарги ОСОБА_1 від 22.07.2024р. чітко слідує те, що вказана особа не згідна із своїм звільненням з роботи, при цьому ставила перед відповідачем питання про оплату часу тимчасової непрацездатності. При цьому, будь-яких тверджень про те, що ОСОБА_1 працювала неофіційно її скарга не містить.

Постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду від 13.05.2025 року у справі № 380/19110/24

Покликання відповідача на те, що саме проходження стажування вказувало на неофіційний (прихований) характер роботи заявника, оскільки чинне законодавство не передбачає стажування, колегія суддів відхиляє, оскільки відповідач допускає вільне та широке тлумачення звернення заявника, перекручуючи вимоги ОСОБА_1.

Отже, приймаючи до уваги ту обставину, що фізичною особою, яка працювала у позивача, не було повідомлено про використання праці без належного оформлення, відповідач призначив та провів перевірку із виходом за межі підстав для здійснення такого заходу.

При цьому колегія суддів наголошує, що лише за наявності інформації про використання суб`єктом господарювання праці фізичних осіб без оформлення, суб`єкт контролю призначає перевірку в частині виявлення неоформлених трудових відносин.

Підтвердженням такого висновку колегія суддів вважає також результати проведеного заходу.

Так, із змісту Акту № 3Х/ЛВ/22817/076 від 20.08.2024р. слідує, що такий не містить будь-якої інформації, яка стосувалася перевірки скарги ОСОБА_1.

Дякую за увагу!

**Адвокат
Анастасія Якімова**

Facebook: Адвокат Анастасія Якімова
Instagram: @advocate.anastasia.yakimova

